

PERIKOPER OG KIRKEÅR I DANMARK PÅ REFORMATIONSTIDEN. FRA MISSALE TIL ALTERBOG
HOLGER VILLADSEN
BOD - BOOKS ON DEMAND, 2025
432 SIDER.

Anmeldt af Kurt E. Larsen

Når man efter nogle år som præst er blevet meget fortrolig med kirkeåret og dets tekster, kan spørgsmål dukke op: Hvorfor er det egentlig denne bibeltekst, der hører til denne gudstjenestedag i kirkeåret? Har den altid hørt til her? Og hvorfor beskæres den netop på denne måde?

For at få svar på sådanne nørdede, men bestemt også relevante, spørgsmål er der god hjælp at hente i Holger Villadsens nye bog om perikopevalget. Titlen underdriver bogens indhold, for den største del af bogen handler faktisk om den før-reformatoriske baggrund, så titlen snarere burde have været: *til og med reformationstiden*.

En gammel perikopeliste fra 600-tallet, to missaler og en postil fra tiden kort før reformationen (1486-1515) fylder det meste af bogen, hvorefter perikopelisterne fra Chr. Pedersens oversættelse af Det Nye Testamente (1529), Hans Tausens postil (1539) og Peder Palladius' alterbog (1556) analyseres på baggrund af de middelalderlige traditioner.

Har man haft den opfattelse, at Første Tekstrække går tilbage til oldkirken, så er det en sandhed med store modifikationer. Siden reformationen har vi haft et kirkeår, hvor søndagene udgør grundelementet, men i ældre katolsk tid var udgangspunktet snarere påsken, julen og kalenderfaste helgendage (s. 38). Hvad vi kalder 22. søndag efter trinitatis, hed i tidlig middelalder: »Fjerde Søndag efter Cyprian« (s. 78).

Forfatteren påviser detaljeret, at antallet af helgendage, og dermed gudstjenestedage, voksede i løbet af middelalderen, men der var også en del flere gudstjenestedage efter reformationen end i dag. I det hele taget er der sket meget store ændringer i selve kirkeåret, og det har så også betydet meget for bibelbrugen i den danske og norske kirke. De oprindeligt mange gudstjenestedage på hverdage og helgendage havde også deres tilknyttede bibeltekster, og derfor kom man igen mange gammeltestamentlige tekster

(på hverdage), og igennem en stor del af Det Nye Testamente på et år, for eksempel hele 80 uddrag fra Matthæusevangeliet (s. 64ff). Man kan i bogen se hvilke bibelttekster, der var knyttede til for eksempel Ansgars helgendag og tænke lidt over det valg (s. 174). Helgendage fejrer vi ikke længere, men til gengæld er der indført nye navne og helt nye søndage: Allehelgen, Mariæ Bebudelse – samt bededage efter reformationen!

Det var først Kirkeordinansen, der indførte prædiken over Jesu dåb på fastelavns søndag. Trods alle den slags ændringer er der dog med hensyn til perikopevalget på »vores« søndage en betydelig grad af kontinuitet tilbage til før reformationen. Allerede før reformationen var man begyndt at prædike på dansk i nogle kirker, og det skete på søndage, med det resultat, at reformationen ikke betød nogen særlig ændring på det punkt. Allerede Chr. Pedersens postil fra 1515 var nede

på 65 prædikendage, nærmest som efter reformationen. I den katolske tid var der mange variationer, både landene imellem og indenfor samme land. Det var først i den konfessionelle periode efter reformationen, at kirkeåret med sine perikoper blev virkeligt ensrettet, ligesom også liturgien blev det. Hvad Peder Palladius fremlagde i sin alterbog har præget især dansk tradition helt frem til nutiden.

Holger Villadsen er provst emeritus og har tidligere udgivet vigtige liturgi-historiske værker. Han bygger på omfattende litteratur og gør et stort materiale tilgængeligt for læseren og virker altid forsigtig i sine konklusioner. Det er en flot udgivelse og lidt af en »nørdebog«. Den er vigtig for liturghistorikere, men også et godt opslagsværk at have stående i studerekammeret. Her kan man lære om den enkelte gudstjenestedags præg, historie og – hvem ved – måske også hente inspiration til prædiken.